

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. számA NIMRÓD AKCIÓ
(IRÁN LONDONI NAGYKÖVETSÉGÉNEK OSTROMA, 1980)OPERATION NIMROD
(THE IRANIAN EMBASSY SIEGE IN LONDON, 1980)

A dolgozat betekintés nyújt a Nimród hadművelet fedőnevet viselő túsumentő akció eseményeibe, melynek professzionális kivitelezése napjainkig példaértékű. 1980. április 30-án hat fegyveres iráni férfi túsul ejtett huszonhat személyt a londoni iráni nagykövetségen. Hat nap elteltével kivégezték az egyik alkalmazottat, mely esemény következményeként a legendás brit Különleges Légi Szolgálat (SAS – Special Air Service) megostromolta az épületet és egy fő kivételével sikeresen kimentette a fogva tartott személyeket, 17 perc alatt ártalmatlanítva a terroristákat. Ez volt az egyik döntő esemény, mely rávilágított a 20. századvégi és 21. századi új biztonságpolitikai fenyegetésre, a nemzetközi terrorizmus elterjedésére – meggyőzve a nyugati demokráciákat arról a tényről, hogy szükséges a hivatásos, professzionális terrorelhárító szervek létrehozása.

This study is a short revision of Operation Nimrod, the legendary hostage rescue operation executed by the British SAS in 1980. Six Iranian gunmen took over the Iranian embassy in London and held 26 hostages captive for six days. After murdering one of them, the SAS stormed the building rescuing all the hostages but one. This rescue operation was a real eye-opener for most of the western democracies about the new rising threat of international terrorism and the importance of establishing professional counter terrorism units.

„Itt a BBC hírek. Hangos robbanás történt a londoni iráni nagykövetség ostromának helyszínén...”¹

BEVEZETÉS

Tanulmányunk témája a Nimród művelet, mely az egyik legsikeresebb túsumentő akciónak bizonyult az elmúlt 40 évben. 1980. április 30-án egy hat fős terroristacsoport elfoglalta az iráni nagykövetséget London belvárosában. Az ezt követő napok nem csak azért voltak fontosak, mert újra felhívták a figyelmet a terrorizmus nemzetközivé válására, hanem azért is, mert a civil társadalom is megismerhette a katonai műveletek egy olyan területét, mely addig szinte láthatatlan volt. A fekete ruhába és gázmaszkba bújtatott, Heckler és Koch MP5 géppisztollyal rohamozó katonák egy csapásra világhírűvé tették a brit hadsereg elit alakulatát, a *Special Air Service*-t (Különleges Légi Szolgálat), azaz a SAS-t. A rövid bevezető után bemutatjuk az alakulat létrejöttének és fejlődésének történetét, majd ismertetjük a nagykövetség megszállásának körülményeit és a háttérben rejlő tényezőket. Ezek után részletesen leírjuk az akció körülményeit, majd levonjuk a tapasztalatokat. A külföldi szakirodalom tanul-

¹ A BBC híradó közvetítése 1980. május 5-én. Közli Ken CONNOR: *Ghost Force. The secret history of the SAS.* (a továbbiakban: CONNOR 1998.) Cassel & Co., London, 1998. 341. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

mányozása során azt tapasztaltuk, hogy elég sok eltérés figyelhető meg a különböző források elbeszéléseiben. Ezek a különbségek főként a részleteket érintik, így a lényegi rész kikövetkeztethető. Tanulmányunk megírásával bizonyítani kívántuk, hogy napjain katonai műveleteinek tanulmányozásához szükség van a korábban végrehajtott műveletek tapasztalatainak feldolgozására. Befejezőként – reflektálva az SAS tevékenységére – ejtünk néhány szót a hazai terror-elhárító és különleges műveleti képességekről is.

ALAKULAT SZÜLETIK

David Stirling² 1940-ben alapított egy különleges műveleti feladatok ellátására szakosított egységet, mely ekkor még az „L-különítmény” névre hallgatott. Majd 1941. július elsején alapították meg hivatalosan a SAS-t az L-különítmény jogutódaként.³ Az alapítás kiváltó oka a második világháború észak-afrikai hadszínterén Erwin Rommel vezértábornagy ellen vívott ütközetek tapasztalata volt. Rommel véget vetett a korai brit sikereknek és az Afrika Korps parancsnokaként egyre jobban nyomult előre. A „Sivatagi Róka” gyorsan mozgó és kiszámíthatatlan csapatai különleges kihívások elé állították a briteket. Stirling a SAS megalapítása előtt egy Layforce nevű, 5 kommandóból álló csoporttal hajtott végre bevetéseket Szíriában és Krétán.⁴ A katonai művelet végrehajtása során felismerte, hogy nagy létszámú csapatokkal nem lehet megfelelően elvégezni különleges műveleti feladatokat. Miután a Layforce-ot feloszlatták Stirlingnek lehetősége nyílt egy új alakulat megalapítására. Elmondása szerint⁵ a SAS feladata az ellenséges vonalak mögött különleges műveleti feladatok végrehajtása lenne. Ebbe beletartoznak a különböző partizánakciók és egyéb szabotázs feladatok (repülőterek és parancsnoksági vezetési pontok támadása stb.), a helyi partizánalakulatok kiképzése és minden egyéb feladat, mely az ellenség hátszágának gyengítésére szolgál. Lényegében megszületett egy olyan reguláris alakulat, mely az irreguláris harcéljárásokra szakosodott. Gyakran terepjárókat használtak és gyorsan kivitelezett, rajtaütésszerű támadásokkal zavarták az ellenséges csapatokat. Churchill akkoriban erőltette is a vezérkarnál, hogy hozzanak létre gerillatípusú kötelékeket, melyek segítségével rá lehet bírni a németeket arra, hogy erőket vonjanak el a frontvonalból. A vezérkar végül engedélyezte az alakulat felállítását, azonban az első akció nem járt sikerrel. A kezdeti nehézségek után viszont megtörtént az befektetés és egyetlen veszteség nélkül foglaltak el egy repteret, mely 400 ellenséges repülőgépnél adott otthont.⁶ A háború után feloszlatták a többnemzetiségű és többfunkciós szervezetet, de alig egy éven belül úgy vélték, hogy mégis szükség van egy különleges „kommandóra” ezért felfrissítették a korábbi tapasztalatokat. Egészen 1959-ig alakulóban volt a szervezet, újabb ezredekkel bővülve, míg megszületett a ma is működő SAS.⁷

² Stirling rendfokozata forrásonként eltérő. Van, ahol ezredesként említik, lásd Mike RYAN - Chris MANN - Alexander STILWELL: *A világ különleges katonai alakulatai.* (a továbbiakban: KKA 2003.) Ventus Libro Kiadó Budapest, 2003. 41. o. Van, ahol hadnagyként szerepel, lásd David MILLER - Gereard RIDEFORD: *Korszerű elit alakulatok.* (a továbbiakban: KEA 1993.) Kossuth Könyvkiadó Budapest, 1993. 96. o. vagy Winterman, Denis – *The SAS Secret Hidden since World War II*, BBC News, 2011. 08. 23. <http://www.bbc.co.uk/news/magazine-14952939> 2013. 11. 15.

Ugyanakkor több szakirodalomban alezredesti rendfokozattal rendelkezik. Erre lásd Hugh McMANNERS: *Különleges katonai kommandók.* (a továbbiakban: McMANNERS 2005.) Aréna 2000 Kiadó Budapest, 2005. 29. o., illetve Terry WHITE: *A világ elit katonái.* (a továbbiakban: WHITE 1992.) Zrínyi Kiadó Budapest, 1992. 130. o.

³ Az első SAS ezred négy brit egy-egy francia és görög SAS századon túl tartalmazott egy hajózó „Special Boat Section” századot is.

Forrás: SAS Regiment – *The History of the SAS Regiment*, <http://www.sasregiment.org.uk/history-of-the-sas-regiment.html> 2013.11.16.

⁴ WHITE 1992. 129. o.

⁵ KKA 2003. 41. o.

⁶ *SAS Regiment – The History of the SAS Regiment*,

<http://www.sasregiment.org.uk/history-of-the-sas-regiment.html> <http://www.marsandminerva.co.uk/history.htm> 2013.11.16.

⁷ Uo. Az alakulat megszületésének története természetesen korán sem teljes. Nagyvonalakban foglalkozik vele WHITE 1992. 129-136. o., részletesen tárgyalja a szervezeti kiépülését James G. SHORTT: *The Special Air Service.* Osprey Publishing Ltd., Oxford, 2002. 3-15. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

A SAS tagjai az észak-afrikai hadszíntéren. Érdemes megfigyelni a katonák öltözetét, megjelenését, amely leginkább egy irreguláris alakulatra emlékeztet.

A MODERN SAS

A SAS⁸ három ezredből áll. Az alakulat ütőképes, azonnal bevethető része a 22. Special Air Service Regiment, a harcoló ezred, mely a brit reguláris erőkhöz tartozik.⁹ Emellett van két tartalékos (23. SAS Regiment és 21. SAS Regiment) ún. területvédő ezred is. A 22. ezredet négy ún. Sabre (szablya) harci század – A, B, D és G század – alkotja. Minden század további négy, 16 főből álló osztagra oszlik. Ezek az osztagok különböző feladatokat látnak el. Van hegyi-, gyorsreagálású-, bűvár- valamint egy légi osztag. A speciális felkészítés után bekerülő katonákat négyesével járőrökbe osztják, ahol mindegyikük más-más területekre specializálódott. Jellemzően a járőrben található hárító, robbantási szakértőt, felcser és egy tolmácsot, aki valamilyen különleges nyelvre specializálódott a hadszíntéri körülménynek megfelelően.¹⁰

Az 1970-es évektől a túsmentés is bekerült a modern terrorelhárító SAS feladatai közé, mikor aktívan bekapcsolódott az Ír Köztársasági Hadsereg, azaz az IRA elleni harcba.¹¹ 1975-ben fogalmazták meg a CRW – Counter Revolutionary Warfare, vagyis a „Felkelők Elleni Hadviselés” doktrínáját, reagálva az 1972-ben müncheni olimpián bekövetkező terrortámadásra. Ez volt az egyik fő esemény, mely komolyan elgondolkodtatta a nyugati világ vezetőit a profi terrorelhárítás felállításával kapcsolatban. A német rendőrség képtelen volt hatékonyan fellépni az olimpikonokat túsul ejtő terroristák-

⁸ Az SAS szervezeti felépítéséről: *SAS Regiment – Organization of the SAS Regiment*, <http://www.sasregiment.org.uk/organization-of-the-sas-regiment-and-recruitment.html> 2013.11.16.

⁹ Ezek az ezredek csupán nevükben azok, a valóságban egy gyalogzászlóaljnak felel meg a létszámuk.

¹⁰ *SAS Regiment – Organization of the SAS Regiment*,

<http://www.sasregiment.org.uk/organization-of-the-sas-regiment-and-recruitment.html> 2013.11.16.

¹¹ MCMANNERS 2005. 46. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

kal szemben és a mentőakció teljes kudarcba fulladt, az összes túszer életét veszítette.¹² A terrorizmussal kapcsolatos korábban kialakított elgondolás tehát megváltozott, és az IRA elleni harcok miatt egyébként is szükség volt egy terrortörlesztő szolgálat létrehozására. Ennek megfelelően a csapat feladatköre tovább bővült és a követelmények is jóval magasabbak lettek, ezért csak a legjobbak kerülhetnek a kötelékbe. A SAS szelekciós és kiképzési módszerei még a különleges alakulatok között is komoly feladatnak számítanak.¹³ A követelmények növekedése mellett érthető módon a fegyverzet és a felszerelés is megújult, igazodva a kor kihívásaihoz. Az arzenálban¹⁴ megtaláljuk többek között a Glock 18 pisztolyt, a már említett és rendkívül népszerű német HK MP5 géppisztolyt,¹⁵ a szintén elterjedt Colt C8 Commando rohamkarabélyt, az L96A1 és SSG 3000 mesterlövészpuskákat és még sok más kiváló fegyvert. A szállítójárművek között megtalálható a Range Rover SOV terepjáró, a DAF teherautó és a Quad ATV egyaránt.¹⁶ A katonák saját maguk állíthatják össze ruházatukat, felszerelésüket és fegyverzetüket, természetesen a bevetés várható körülményeihez igazodva. A következő kép is ezt igazolja.

A SAS alakulat katonái az Öböl-háborúban. Eltérő és szokatlan felszerelésük jól megfelelt a hadszíntér jellemzőinek és a várható feladat körülményeinek.

¹² Múlt-kor történelmi Portál, München 1972., 2002.09.06. <http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=239> 2013.11.16.

¹³ Részletesen a kiválasztásról és kiképzésről lásd McMANNERS 2005. 48-49. o.; KKA 2003. 229-236. o., illetve Anthony KEMP: SAS. *Békeévek vad háborúja 1947-1991*. A LAP-ICS Könyvkiadó, Debrecen, 1998. 229-240. o.

¹⁴ Az SAS által használt kézfegyverekről

<http://www.eliteukforces.info/special-air-service/weapons/> 2013.11.16.

¹⁵ A német MP5 a XXI. század egyik legjobban működő fegyverrendszerre. Különböző változatai szinte az összes elit alakulat fegyvertárában megtalálhatóak. Történetéről és változatairól lásd KÉKESI György: *NSZK 1945 után. A géppisztolyok története* 9. In: Kaliber. 2010/3. szám. 11-15. o., illetve külön kitér az SAS-féle használatára Will FOWLER: *A világ elit alakulatainak fegyverzete és felszerelése*. Gold Book Kft., Debrecen, 2001. 30-31. o.

¹⁶ KKA 2003. 46. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

A SAS tagjai a kezdetektől fogva a legveszélyesebb akciókban vettek részt, melynek köszönhetően kialakult egy sajátos értékrendjük. Az alakulat tagjai szinte minden jelentős hadszíntéren jelen voltak a közelmúlt katonai műveleteiben, ahol a „Brit Koronának” érdekei voltak.¹⁷

A Falklandi háborúban az SAS emberei például a Pebble szigeten lévő argentin katonai reptéren állomásozó repülőgépeket semmisítették meg robbanóeszközök segítségével.¹⁸ A legnagyobb titokban behatoltak a bázisra és felrobbantották a repülőgépeket, elpusztítva ezzel a környéken állomásozó Pucará gépek felét. A robbantás után komoly tűzharcra számítottak, azonban ez elmaradt: csak minimális összeütközésre került sor. Ezzel az akcióval sikerült komoly anyagi és stratégiai veszteséget okozni az argentin erőknél és csupán két brit katona sérült meg könnyebben.

Az Öbölháborúban a Sivatagi vihar hadművelet alatt is végrehajtottak több vakmerő bevetést. A leghíresebb a „Bravó Kettő Nulla” akció, melynek során egy nyolcfős járőr tevékenykedett titokban az ellenséges vonalak mögött. Azonban ez az akció nem járt sikerrel, a kommandósok lelepleződtek, mielőtt megsemmisíthették volna kijelölt célpontokat: az irakiak által Izraelre kilőtt SCUD rakéták indítóállomásait összekötő optikai kábeleket.¹⁹ Három katona életét veszítette, négyen fogságba estek és csupán egyikük volt képes átmenni Szíriába. Mindezek ellenére nagyon komoly veszteségeket okoztak az iraki erőknél. Forrásonként eltérnek az adatok, de a becslések általában több száz elesett iraki katonáról számolnak be.

Vakmerő küldetések, kiemelkedő sikereik, öltözetük, harceljárásaik, megoldásaik és a terroristákkal szemben tanúsított könyörtelenségük miatt joggal nevezik az SAS katonáit a „Hereford megyei huligánoknak.”

A KÖVETSÉG MEGSZÁLLÁSA

1980. április 30-án 11.30-kor²⁰ a „Demokratikus Forradalmi Front Arabisztán Felszabadításáért” nevű terroristacsoport hat tagja elfoglalta Irán londoni nagykövetségét.²¹ Az iraki támogatással működő csoport tagjai 9 mm-es pisztolyokkal, kínai kézigránatokkal, 0,38 hüvelykes revolverekkel és két 9 mm-es géppisztollyal voltak felszerelve.²² Az épületben 29 személy tartózkodott a támadáskor, ebből három ember még az első percekben sikeresen megszökött, így maradt négy brit állampolgár és 22 iráni nő és férfi az épületben. A terroristák maguk is iráni származásúak voltak, de nem fogadták el Arabisztán új, Khomeini ajatollah által vezetett vallásos rezsimit,²³ területüknek pedig autonómiát akartak, nem függetlenséget. *A terroristák a következőt követelték:* engedjenek szabadon 91 bebörtönzött iráni foglyot. Fenyegedtek, hogy a teljes épületet aláaknázták (ami nem volt igaz), melynek aktiválásával mindenkit – köztük magukat is – megölhetnek az

¹⁷ A gyarmatokon vívott harcokon át a Falkland-i háborún keresztül az 1991-es Öböl-háborúban és napjainkban is mindenhol képviselték magukat, legendás tetteket hajtvva végre. Számos érdekes könyv íródott a témában, általában katonák vagy a helyszínről tudósító újságírók tollából. A „Bravó Kettő Nulla” történetet például többen is feldolgozták könyv formájában a járőr tagjai közül. Az első és leghíresebb verziót a járőr parancsnoka, Andy McNAB írta, „Hívójele: Bravó Kettő Nulla” címmel. (Magyar Könyvklub, 1996.) A Falkland-i háborúról két újságíró Robert MCGOWAN és Jeremy HANDS írt egy nagyon érdekes könyvet, „Ne sirass, törzsőrmester!” címmel, melyben lényegében élménybeszámolókat olvashatunk. Háttér Kiadó, 1992.

¹⁸ SAS – Raid on Pebble Island, eliteukforces.info, elérhető: <http://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/pebble-island/> 2013.12.28

TUCK, Howard: Pebble Island Raid, 2010.05.01., elérhető: <http://www.defensemianetwork.com/stories/the-sas-raid-on-pebble-island/> 2013.12.29

Különböző források különböző méretű brit erőkről írnak. Van ahol csak egy nyolcfős járőrt említenek, de olvasni lehet 20 és 45 fős csapatokról is.

¹⁹ Az eseményekről több könyv és dokumentáció is íródott és tévéfilm is készült. Andy McNab mellett Chris RYAN is megírta a történetet az ő szemszögéből „The One that Got Away” címmel. (Century, 1995). Olvasható Michael ASHNER-től egy nyomozati jelleggel íródott könyv „The Real Bravo Two Zero” címmel (Cassell, 2002) és a járőr egy másik tagja, Mike COBURN is leírta az általa tapasztaltakat „Soldier Five” (Random House, 2004) címmel.

²⁰ Az eseményekkel kapcsolatban számos dokumentáció is készült. Többen is riportokat adtak a szemtanúk és a katonák közül is. Az egyik műsor elérhető a Youtube.com videómegosztó csatornán is. *British Special Forces: SAS: Iranian Embassy Siege*, <http://www.youtube.com/watch?v=UttwVXsivQE> 2013.11.17.

²¹ Pontos időpontot közli KEA 1993. 102. o. Másol 11.15 a megszállás időpontja, lásd CONNOR 1998. 344. o.

²² KEA 1993. u. o.

²³ Arabisztán Irán egy déli területe, mely Teherántól kb. 600 km-re található, nagyrészt arabok lakják. A lakosok nagy része támogatta Khomeini hatalomra jutását, ennek ellenére az ajatollah elnyomta a kisebbségeket.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

épületben. Határidőnek május elseje, csütörtök 12.00-át adták meg. Később ezt a határidőt kitolták 14.00 órára és még szerda éjjel egy beteg iráni nőt, másnap reggel pedig egy betegeskedő brit férfit engedtek szabadon. Ő később nagyon sokat segített a katonáknak, ugyanis részletesen tájékoztatta őket a körülményekről: például az elkövetők és a túsok számáról, pontos elhelyezkedésükről. Továbbá jelentkezett az épület karbantartója is, aki kulcsfontosságú tervrajzokat és információt bocsájtott a katonák rendelkezésére, nagyban megkönnyítve az előkészületeket.

A rendőrség folyamatosan tartotta a kapcsolatot a terroristákkal. A média is jelen volt, az ostromot az elejétől a végéig közvetítették élőben. Tekintve, hogy a kítűzött – majd eltolt – határidőig semmi sem történt, pénteken a terroristák elkezdtek fenyegetőzni a túsok kivégzésével.

A visit from a VIP, the Prime Minister, Margaret Thatcher at Herford

A szombati napon történtek a túsmentés első sikerei: a terroristák hajlandóak voltak elengedni két túszt, ha a rádió beolvassa az általuk írt nyilatkozatot. Ennek fejében egy túszt a 21.00 órás BBC hírek előtt, majd a felolvasás után még egyet elengedtek. A rendőrség eközben bőséges vacsorát küldött a követségre. Ezekben a napokban – párhuzamosan a tárgyalások és a „*média cirkusz*” mellett – a „*követendő műveleti folyamat*” részeként a SAS B százada megkezdte az előkészületeket, Dick Arthur százados osztagparancsnok vezetésével.²⁴ A Regents Parkban lévő laktanyába települtek ki és elkezdték az épület modelljének tanulmányozását, a *Nimród* fedőnevű akció tervének kidolgozását, míg két másik SAS katona a helyszínt mérte fel. Egy szomszédos épület tetejéről átmásztak a követség tetejére és olyan pontokat kerestek, ahol lehetséges volt behatolni az épületbe. Találtak egy megfelelő helyszínt, ahol csendben rajtaüthettek volna a túszejtőkön hangtompított fegyverek segítségével, de ez az akkori brit törvények szerint még a SAS számára is kivitelezhetetlen lehetőség volt.²⁵

Vasárnap a brit kormány az arab nagykövetekkel ült le tárgyalni – sikertelenül. Ezen a napon egy újabb beteg iráni túszt engedtek szabadon. Hétfőn azonban elfogyott a terroristák türelme: vezetőjük, egy Oan névre hallgató férfi, 13.30 körül lelőtte Albas Lavasanit, a követség egyik alkalmazottját, majd 19.00 órakor kidobatta a holttestét a bejáraton. Szemtanúk elbeszélése alapján Lavasani majdhogynem provokálta fogva tartóit és felkészült hősi mártírhalált halni. Kétség sem fért hozzá, hogy nem lehet már tovább húzni a helyzetet – ez volt a döntő forduló-pont. Megérkezett a parancs a SAS bevetésére és hamarosan kezdetét vette a *Nimród* akció.

AZ UTOLSÓ LEHETŐSÉG

A katonák órákat töltöttek el az épület tervrajzának és a túsok profiljainak és fényképeik tanulmányozásával. A terv készen állt, 19.25-kor megkezdődött az akció.²⁶ A csapat tagjai már megjelenésükben is fenyegetőek voltak. Minden katonát tetőtől-talpig feketébe öltöztették (tűzálló kezeslábas, golyóálló mellény és gázálc).²⁷ Fegyverzetüket tekintve HK MP5 géppisztolyokat és egy 9 mm-es Browning Hi-Power pisztolyokat vittek magukkal.

²⁴ MCMANNERS 2005. 50. o.

²⁵ A már említett dokumentumfilmben az éjszakai, csendes behatolás lehetőségéről beszél az egyik katona, de azt állítja, hogy a hangtompítók használata belföldön sértette az akkori brit törvényeket. Ennek a rendelkezésnek semmilyen dokumentált forrását nem sikerült találnunk. Az interjú elérhető a film 7. percének környékén:

<http://www.youtube.com/watch?v=0URji8pZqww> 2013.11.16.

²⁶ KEA 1993. 104. o.

²⁷ A szakemberek szerint gázálc használata egyrészt nagyon hasznos, hiszen ha füstbombákat vetnek be, vagy ha kigyullad az épület, a katonáknak akkor sem lesz gondjuk a levegővétellel és tisztábban is látnak a füstben, azonban a kommunikáció szempontjából gondot okozhat, mert a hangzavarban nehezen hallják egymást és a gázálc még nehezíti is ezen. A túsokkal való kommunikáció alkalmával is problémákat jelenthet a viselete, azonban a terroristákra komoly pszichikai hatást is gyakorolhat.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

A szokásos 12 fős felállásban működött az egység. Egy négyfős osztag a második emeletig, míg egy másik négyfős osztag a harmadik emeletig ereszkedett le kötélén a tetőről.²⁸ A harmadik osztag a szomszédos házról ment át az első emeleti erkélyre, ahol robbanótölteteket szerelt fel az ablakra. Erre azért volt szükség, mert a követség golyóálló üvegekkel rendelkezett. Az akció legfontosabb része az volt, hogy a behatolás után minél hamarabb elérjék a túszoikat, mielőtt azokat elkezdenék kivégezni. A terroristák vezérével a rendőrség telefonon beszélt, szándékosan elvonva a figyelmét. Ebben a pillanatban történt a behatolás. A golyóálló ablakokat berobbantották a rájuk szerelt töltetekkel, bedobták a villanógránátokat, majd – ahol kellett – hidegvágók segítségével haladtak tovább. A katonák soraiban ekkor történt egy kisebb incidens, mert az egyik tetőről ereszkedő katona elakadt és az alatta lévő ablak függönyeinek lángja – mely a robbanástól gyulladt ki – megégette. Társai elvágta a kötelet, melynek hatására kiszabadult, és sérülései ellenére is folytatta az akciót.

Megkezdődött az épület minden részletre kiterjedő átvizsgálása és megtisztítása:²⁹ betörték a harmadik emelet első ajtáját, ahol a terroristák vezére éppen egy tüsszal, a követség biztonsági őrével, Trevor Lock-kal dulakodott.³⁰ A vezért ezután azonnal lelőtték a kommandósok. Egy másik terrorista menekülni próbált, de őt is lelőtték. A második emeleten eközben a másik osztag elérte a központi irodát, ahol az információk szerint a túszoik voltak. A probléma az volt, hogy a túszoikat átvitték a telex-szobába, ami az épület másik, elülső, zárt részében volt. Az osztag azonnal elindult, hogy betörjenek ebbe a helyiségbe, de a túszoikat őrző terrorista tüzet nyitott a fegyvertelen civilekre. Ekkor ketten súlyos sérüléseket szenvedtek, egyikük pedig életét veszítette. Közvetlenül ezután a kommandósok végeztek a terroristával is. Eközben a katonák az erkélyen keresztül is megkezdtek a behatolást, kimentve az egyik brit túszt. Az egyik katonának a kritikus pillanatban ugyan beakadt a fegyvere, de a vele „farkasszemét néző” terrorista a menekülést választotta. Őt később sikerült ártalmatlanítani.

Végül betörték a bejáratot, ahol a nagy kavargásban a terroristák a túszoik között próbáltak elvegyülni. Közben az épületben egyre terjedt a tűz és a füst, melynek hatására nőtt a káosz. Megkezdődött az evakuálás, melynek során a katonák szó szerint kézzel-kézre adták egymásnak a túszoikat, mutatva a megfelelő utat a kijáratig. Az egyik terrorista beállt a túszoik közé és egy gránátot szorongatott a kezében. A katonák a korábban tanulmányozott fotókról felismerték a férfit és lelőtték. A gránát nem volt élesítve, így a robbanást elkerülték. Egy másik terrorista kijutott, de odakint felismerték és elkülönítették a többi túsztól. Őt később életfogytiglani szabadságvesztésre ítélték, de 2008-ban feltételesen szabadlábra helyezték.³¹ A teljes akció 46 percig tartott, de a terroristákat mindössze 17 perc alatt ártalmatlanították.³² A hat napos dráma alatt két túszt meghalt és kettő megsebesült, egy SAS katona könnyebben sérült és a hat terroristából egy maradt életben.

„WHO DARES WINS” ÉRTELME ÉS TARTALMA³³

A nagykövetség ostroma volt a SAS első nyilvános akciója.³⁴ A katonák egy életre beírták magukat ezzel az akcióval a történelemkönyvekbe, már csak azért is, mert a média a „félelem hat napját”³⁵ élőben közvetítette szerte a világon. A

²⁸ KKA 2003. 119. o. Másol az első emelet és a földszintig történő ereszkedésről írnak, lásd KEA 1993. 104. o.

A fényképek és a katonák elbeszélése alapján az előbbi könyv leírását pontosabbnak véljük.

²⁹ Az angol szaknyelv az ilyen típusú behatolási módszert a kifejezőbb „breach and clear” kifejezéssel illeti.

³⁰ Mr. Lockot később kitüntették a hősiességéért – György keresztet kapott. Érdekes, hogy a terroristák nem vették észre kézfegyverét, amit mindvégig magánál tartott. Ennek segítségével tartotta sakkban a terroristavezért, mielőtt a kommandósok behatoltak. Mr. Lock csak 10 év elteltével volt képes interjút adni az esetről: „The private trauma of Constable Lock, quiet hero of the Iranian embassy siege”, Independent.co.uk., elérhető:

<http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/the-private-trauma-of-constable-lock-quiet-hero-of-the-iranian-embassy-siege-1960373.html> 2013.11.16.

³¹ KHAN, Urmee – Iranian Embassy terrorist pictured in London days after jail release, The Telegraph, 2008. 11.03., elérhető: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/3375132/Iranian-Embassy-terrorist-pictured-in-London-days-after-jail-release.html> 2013.11.17.

³² KKA 2003. 119. o.

³³ A híressé vált „Aki mer, az nyer” mondat az SAS jelmondata, mely a jelvényükön is látható.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

rohamozó katonákról készült felvételek bejárták az egész világot. Az emberek nagy része számára az ilyen típusú hadviselés teljesen ismeretlen volt korábban, ezen kívül az akció páratlan sikere tovább fokozta az általános kíváncsiságot az Ezreddel kapcsolatban. Stirling elmélete a kis osztagok előnyéről a különleges katonai műveletekben újra bebizonyosodott. Összességében elmondható, hogy az iráni nagykövetség 1980-as ostromára teljes mértékben fel volt készülve az alakulat, a helyi támogató erők a kémelhárítás, a hírszerzés pedig minden információt rendelkezésükre bocsátott ahhoz, hogy sikeresen hajtsák végre az akciót és megmentse a túszoikat.

A SAS katonái az épület első emeleti erkélyén hatoltak be az iráni nagykövetségre.

Az 1972-es müncheni olimpián történt tragédia volt egy olyan forduló pont, mely ráébresztette a nemzeteket, hogy az emberek akármennyire is képzettek, lehetségesek olyan különleges szituációk és feladatok melyeket az átlagos rendőr vagy katona nem tud megoldani. Ezért a mézárítás után elkezdtek fejleszteni a rendőri és katonai erők terrorelhárító képességeit szinte valamennyi európai és más államban. Ebbe beletartozott maga a SAS is. Eleinte csak azok az államok rendelkeztek az SAS-hez hasonló különlegesen felkészített terrorelhárító alakulatokkal, ahol valóban komoly fenyegetés állt fenn, például valamilyen szeparatista csoport terrorakciói formájában. Mára a legtöbb modern államban már megtalálhatóak az ehhez hasonló szervek, akár van ismert, közvetlen fenyegető tényező az országban, akár nincs. A tragikus müncheni események után Németországban is létrejött egy terrorelhárításra specializálódott szerv, a GSG 9 (Grenzschutzgruppe 9 der Bundespolizei) – egy rendőri alakulat formájában. Azóta ez a szerv is többször bizonyította rátermettségét.³⁴

³⁴ Nagy hangsúly van a nyilvános szón, hiszen a különleges alakulatok akcióinak 99%-a érthetően nem a nagyközönség előtt történik. Bevetéseik nagy része soha nem kerül nyilvánosságra, azonban bizonyos idő elteltével a veteránok gyakran megosztják történeteiket interjúk illetve publikációk formájában.

³⁵ A BBC adta ezt a címet az ostromnak, a honlapjukon sok leírást és beszámolót találhatunk.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/uk/2000/iranian_ambassy_siege/703016.stm 2013.11.18.

³⁶ Az egyik leghíresebb és legsikeresebb akciónk a Feuerzauber művelet volt 1977-ben, melynek során egy Szomáliában palesztin terroristák által eltérített Lufthansa Boeing 737-230 repülőgépen tartózkodó 86 utast és az ötfős személyzetet sikerült megmenteniük a kapitány kivételével, akit a terroristák még az akció előtt a repülőn kivégeztek. A GSG9 emberei ártalmatlanították a négy terroristát, hármát megölve és egyiküket elfogva. Az esetről bővebb információ: CAROLLA, Mark - Operation "Magic Fire" 2007. http://www.academia.edu/4137770/Executive_Summary_Operation_Magic_Fire_Demonstrates_the_Role_of_Cooperative_Threat_Assessments_and_Collaborative_Operational_Risk_Assessments_for_the_International_Airline 2014.01.01.

HADTUJOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

A SAS és az állambiztonsági szervek felkészültsége megmutatkozott és véleményünk szerint jól „vizsgázott” a veszteségek ellenére is. Az akcióban több kisebb-nagyobb „szakmai” hiba is előfordult, de a katonák lélekjelenlétének köszönhetően nem történt nagyobb tragédia. Úgy gondoljuk, hogy a szerencse mellett mindez a megfelelő felvételi-szelekciós eljárásoknak és a kiképzés szigorúságának, hatékonyságának köszönhető. Véleményünk szerint nem mellékes tényező a katonák motiválására az elődök által „*magasra helyezett lélc,*” az alapítók merész megoldásai és a korábbi sikereik, melyek nagy motiváló erővel bírnak a fiatal katonákra.

Az akció után a SAS a világ egyik legelismertebb alakulata lett, de még néhány évig egyedül Izrael és Nagy-Britannia rendelkezett terrorelhárító képességekkel, amely ismert volt – speciális történelmi helyzetükből kifolyólag. Azonban a többi ország is felismerte a különleges alakulatok, szervek szükségességét, ahogy egyre komolyabb fenyegetést jelentettek az iszlamista, szeparatista, öko- és egyéb terrorszervezetek. Nagy-Britanniában a mai napig a SAS-t kéri fel a hasonló helyzetek kezelésére, míg az Egyesült Államokban elsősorban az államok rendőrségéhez tartozó készenléti- és gyorsreagálású egységként működő SWAT (Special Weapons and Tactics – Különleges Fegyverek és Harcászati Módszerek) csapatokra tartoznak a hasonló feladatok.

Mindemellett a legkülönlegesebb esetekre az FBI is létrehozott egy speciális túszmentő alakulatot, a HRT-t (Hostage Rescue Team), amely elsősorban a terrorizmussal kapcsolatos akciókra koncentrál. Az SAS-hez hasonlóan a követelmények nagyon magasak, a bekerülés feltétele alaptól minimum 3 év szolgálati tapasztalat valamelyik speciális fegyveres alakulatnál.³⁷ Az elmúlt 30 évben mindössze 300 embert vettek föl ehhez a csapathoz.³⁸ A HRT számára az életmentés a legfontosabb tényező és ez gyakorta jellemző a terrorelhárító szervek szellemiségére a nyugati országokban. Érdekes megfigyelni, hogyan viszonyul ehhez a kérdéshez Oroszország. Annak ellenére, hogy remekül képzett és méltán legendás terrorelhárító szervekkel és különleges művelti képességekkel bíró alakulatokkal (Specnaz) rendelkeznek, mint az Alfa csoport³⁹ vagy a Vympel,⁴⁰ az akcióik igencsak megosztják a közvéleményt. Mindkét alakulat a KGB-hez, vagyis a volt orosz állambiztonsági szervhez tartozott. Ami különösen érdekessé teszi ezeket a szerveket, az a túsmentéseik során megfigyelhető mentalitásuk volt, melynek köszönhetően kevésbé aggódtak a túsok élete miatt, mint nyugati kollégáik. A 2002-ben történt moszkvai színházi túsdráma során körülbelül 170 ember veszítette életét, ebből 133 tús és több mint hétszázan megsebesültek.⁴¹ A beszláni iskolai túsdráma során 334 civil – ebből 185 gyermek – veszítette életét.⁴² Előfordulhat esetleg, hogy Oroszország és a Putyin adminisztráció úgy próbál üzenni a terroristáknak, hogy nem hajlandó tárgyalásokba bocsátkozni, hogy saját állampolgárait sem kímélve számol le ellenségeivel?

Látható tehát, hogy a különleges kiképzés és felszerelés nem mindig vezet feltétlen sikerhez, ha az alakulatok vagy az őket irányító szervek szellemisége nem megfelelő. Ezért is kiemelkedő az SAS sikeressége, annak ellenére, hogy ma már nem egyedülálló. Véleményünk szerint a mai napig a világ legjobbjai közé tartozik.

³⁷ A feltételekről részletesen beszámol az FBI honlapja

<https://www.fbijobs.gov/116.asp> 2013.11.20.

³⁸ <http://www.fbi.gov/news/stories/2013/february/the-hostage-rescue-team-30-years-of-service> 2013.11.20

³⁹ Információ a különböző orosz különleges erőkről: <http://www.agentura.ru/dossier/russia/fsb/structure/specnaz/> 2014.01.02

⁴⁰ Vympel, Specnaz, FSB - http://spec-naz.org/articles/russian_special_forces/vympel_spetsnaz_fsb_ne_znaya_slova_nevozmozhno/ 2014.01.02

A Vympel hivatalos honlapja: <http://www.vympel-v.ru/> 2014.01.02

⁴¹ 40-42 csecsen fegyveres rohamt meg egy színházat Moszkvában, nagyjából 900 embert túsul ejtve. Sajat testükre robbanászereket erősítettek és azzal fenyegetőztek, hogy felrobbantják az egész épületet. Egy sikeres akció során az Alfa kommandósainak sikerült ártalmatlanítaniuk a terroristákat, gázt vetettek be. Azonban az elkapkodott és rosszul szervezett mentési folyamatok miatt civilek is a gáz áldozatául estek. Forrás: Túsdráma a színházban, Oroszvilág.hu, 2012.10.26. elérhető: <http://oroszvilag.hu/?t1=tortenelem&hid=3619> 2014.01.02.

⁴² Ebben az esetben is csecsen terroristák ejtettek túsul körülbelül 1100 embert, többnyire gyerekeket egy iskolában 2004-ben. Az orosz vezetés nehézfegyverek bevetése mellett döntött és harcokcsikkal támadtak az iskolára, kevésbé törődve a polgári áldozatokkal. Forrás: Uo.

Heroism of Alfa and Vympel - <http://voiceofrussia.com/2011/09/05/55673834/> 2014.01.02

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

HAZAI VISZONYOK

Magyarországon szintén nem a Magyar Honvédség hatáskörébe tartozik egy hasonló eset megoldása. Az Alaptörvény alapján a Magyar Honvédség csak minősített időszakokban vethető be az ország határain belül.⁴³ Ugyan kiválóan képzett katonáink vannak és a Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj⁴⁴ képességeit tekintve minden bizonnyal képes lenne megoldani egy hasonló helyzetet. A katonáink elmondása alapján Afganisztánban több hasonló helyzetben is helyt állt, és a mai napig helyt áll az alakulat. Ugyan az általános katonai kiképzésnek (alap kiképzés) nem része az a különleges harcászati eljárás, amit ezek az egységek alkalmaznak, de a lövész alegységekben elég nagy figyelmet fordítanak a helyiségharc, épületharcászat, városi harcászat és a beépített területen vívott harc kérdéskörére, mert az utóbbi évek fegyveres konfliktusainak egy része beépített területen folytatódott.

Elmondható tehát, például az Egyesült Államokhoz vagy Németországhoz hasonlóan nálunk is a rendőri erőkre hárul egy túsmentő feladat megoldása belföldön és külföldön egyaránt, amennyiben magyar állampolgárok élete van veszélyben. Néhány évvel ezelőtt a Teroelhárító Szolgálat (TESZ) volt felelős ezért a területért, míg napjainkban a Teroelhárító Központ (TEK) az illetékes. A TEK-et látszólag sok olyan ügyben is igénybe veszi a Belügyminisztérium, amely többségében a műveleteknek egyértelműen nincs semmi közük a terrorizmushoz.

Ez egyfelől kritikát generál a közvéleményben az erőforrások elosztása miatt, másfelől viszont megfizethetetlen tapasztalatot jelent az érintett rendőröknek. A nagy mennyiségű kevésbé jelentős és veszélyes helyzet kezelése is hozzátartozik a képességek fejlesztéséhez, hiszen az alakulat tagjai ugyanolyan stressznek vannak kitéve, mintha éppen nemzetközi terroristákkal kéne felvenniük a harcot, mivel soha sem tudhatják pontosan, hogy mi vár rájuk a következő helyiségben, ahova behatolnak.

Összességében, ha egy komoly túsmentés lenne az első éles eset, amelyben a TEK rendőrei részt vesznek, a művelet sikerességére lényegesen kevesebb esély lenne.

A TEK – az ismert műveletek tapasztalatai alapján – olyan szervezet, mint amelyik egyszerre látja el az amerikai SWAT csapatok és az FBI HRT tevékenységét. Ugyanakkor, a külföldi szervekkel együttműködve az ország határain kívül is képes a magyar állampolgárok biztonságát garantálni, ha a helyzet azt megkívánja.⁴⁵

Irán londoni nagykövetségének ostroma a mai napig iskolapélda a különböző terrorelhárító egységeknél. A követség épületét egészen 1993-ig nem használták és nem is újították fel, így a kiégett, romos építmény évekig emlékeztetőül szolgált a terroristák számára.⁴⁶

Kulcsszavak: Különleges Légi Szolgálat, túsdráma, londoni nagykövetség, Irán, terrorizmus, Nimród hadművelet

Keywords: SAS, Special Air Service, Hostage Rescue, Iranian Embassy, terrorism, Operation Nimrod

FELHASZNÁLT IRODALOM

KEMP, Anthony - SAS. *Békeévek vad háborúi 1947-1991*. A LAP-ICS Könyvkiadó, Debrecen, 1998.

MILLER, David, RIDEFORD, Gereard - *Korszerű elit alakulatok*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1993.

MCMANNERS, Hugh - *Különleges katonai kommandók*. Aréna 2000 Kiadó, Budapest, 2005.

⁴³ Magyarország Alaptörvénye – 48-54. cikkelyek vonatkoznak a Honvédelemre és a minősített időszakokra.

⁴⁴ MH 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj rendeltetése, feladatai, felépítése, stb.

http://www.honvedelem.hu/szervezet/mh_34_bercsenyi 2013.11.23.

⁴⁵ A TEK jogállása <http://jab.complex.hu/doc.php?docid=WKHU-QJ-XML-00000A1000295KOR> 2013.11.23.

⁴⁶ SAS Regiment – The SAS Regiment and the Iranian Embassy Siege,

<http://www.sasregiment.org.uk/the-sas-regiment-and-the-iranian-embassy-siege.html> 2013.11.18.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

- G. SHORTT, James - *The Special Air Service*. Osprey Publishing Ltd., Oxford, 2002.
- CONNOR, Ken - *Ghost Force. The secret history of the SAS*. Cassel & Co., London, 1998.
- RYAN, Mike - MANN, Chris - STILWELL, Alexander - *A világ különleges katonai alakulatai*. Ventus Libro Kiadó, Budapest, 2003.
- WHITE, Terry - *A világ elit katonái*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 1992.
- FOWLER, Will - *A világ elit alakulatainak fegyverzete és felszerelése*. Gold Book Kft., Debrecen, 2001.
- KÉKESI György - *NSZK 1945 után. A géppisztolyok története 9*. In.: Kaliber. 2010/3. szám.
- MCNAB, Andy - Hívójele: *Bravó Kettő Nulla*. Magyar Könyvklub, 1996.
- MCGOWAN, Robert, HANDS, Jeremy - *Ne sirass, törzsőrmester!* Háttér Kiadó, 1992.

INTERNETEN FELLEMLHETŐ FORRÁSOK

Az Ezred hivatalos oldalai:

<http://www.sasregiment.org.uk/history-of-the-sas-regiment.html> 2013.11.15.

Valamint: <http://www.marsandminerva.co.uk/history.htm> 2013.11.15.

WINTERMAN, Denis – *The SAS Secret Hidden since World War II*, BBC News, 2011. 08. 23.

<http://www.bbc.co.uk/news/magazine-14952939> 2013.11.15.

Múlt-kor történelmi Portál, *München 1972.*, 2002.09.06.

<http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=239> 2013.11.16.

Az SAS által használt kézfegyverekről

<http://www.eliteukforces.info/special-air-service/weapons/> 2013.11.16.

British Special Forces: *SAS: Iranian Embassy Siege*,

<http://www.youtube.com/watch?v=UttwWXsiyQE> 2013.11.17.

„*The private trauma of Constable Lock, quiet hero of the Iranian embassy siege*”, Independent.co.uk.

<http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/the-private-trauma-of-constable-lock-quiet-hero-of-the-iranian-embassy-siege-1960373.html> 2013.11.16.

Six Days of Fear, BBC News, 2000.04.26.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/uk/2000/iranian_embassy_siege/703016.stm 2013.11.17.

KHAN, Urme – *Iranian Embassy terrorist pictured in London days after jail release*, The Telegraph, 2008. 11. 03.

<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iran/3375132/Iranian-Embassy-terrorist-pictured-in-London-days-after-jail-release.html> 2013.11.17.

O'Toole, Pam – *Iran and the hostage takers*, BBC.co.uk, 2000.04.26.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/uk/2000/iranian_embassy_siege/720640.stm 2013.11.18.

FBI HRT: <https://www.fbijobs.gov/116.asp> 2013.11.20.

HADTUJOMÁNYI SZEMLE

KOVÁCS Gergely – DR. SZTERNÁK György

Budapest, 2014.
7. évfolyam 1. szám

30 years of service

<http://www.fbi.gov/news/stories/2013/february/the-hostage-rescue-team-30-years-of-service> 2013.11.20.

MH 34. *Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj*

http://www.honvedelem.hu/szervezet/mh_34_bercsenyi 2013.11.23.

A TEK jogállása

<http://jab.complex.hu/doc.php?docid=WKHU-QJ-XML-00000A1000295KOR> 2013.11.23.

The Cult of the SAS, BBC.co.uk, 2000.04.26.

http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_depth/uk/2000/iranian_embassy_siege/717047.stm 2013.11.23.

SAS – Raid on Pebble Island, eliteukforces.info, elérhető: <http://www.eliteukforces.info/special-air-service/sas-operations/pebble-island/> (2013.12.28)

TUCK, Howard: Pebble Island Raid, 2010.05.01., elérhető: <http://www.defensemianetwork.com/stories/the-sas-raid-on-pebble-island/> (2013.12.29)

CAROLLA, Mark - Operation "Magic Fire" 2007.

http://www.academia.edu/4137770/Executive_Summary_Operation_Magic_Fire_Demonstrates_the_Role_of_Cooperative_Threat_Assessments_and_Collaborative_Operational_Risk_Assessments_for_the_International_Airline 2014.01.01.

Vympel, Spetsnaz, FSB - [http://spec-](http://spec-naz.org/articles/russian_special_forces/vympel_spetsnaz_fsb_ne_znaya_slova_nevozmozhno/)

[naz.org/articles/russian_special_forces/vympel_spetsnaz_fsb_ne_znaya_slova_nevozmozhno/](http://spec-naz.org/articles/russian_special_forces/vympel_spetsnaz_fsb_ne_znaya_slova_nevozmozhno/) 2014.01.02

A Vympel hivatalos honlapja: <http://www.vumpel-v.ru/> 2014.01.02

Tűszdráma a színházban, Oroszvilág.hu, 2012.10.26. elérhető: <http://oroszvilag.hu/?t1=tortenelem&hid=3619> 2014.01.02.

Heroism of Alfa and Vympel, voiceofrussia.com, 2011.09.05. elérhető: <http://voiceofrussia.com/2011/09/05/55673834/> 2014.01.02

A TANULMÁNYBAN LÉVŐ KÉPEK FORRÁSA

<http://tiboru.blogrepublik.eu/2013/02/28/special-air-service-3-0/> 2013. 11. 25.